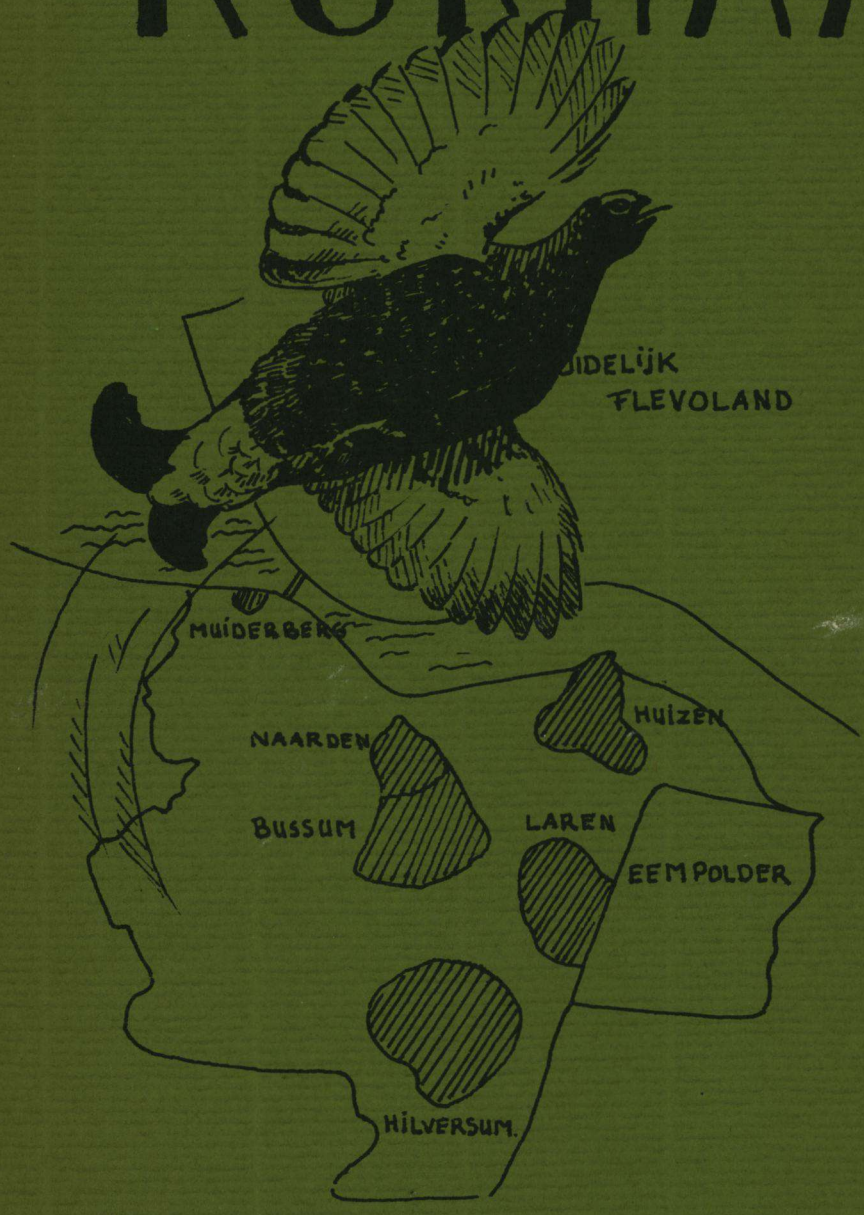

DE KORHAAN

VOGELWERK GROEP

HET GOOI EN OMSTREKEN

R E D A K T I O N E E L

In deze eerste Korhaan die u na een hopelijk geslaagde vakantie in de brievenbus vindt, kunt u kennis nemen van alle activiteiten die uw werkgroep ontwikkelt. Wij hopen dat veel leden de lezingen in de Goede Herderkerk in Hilversum zullen bezoeken en dat velen zullen meegaan met de geplande excursies.

Vooraf nieuwe leden kunnen bij deze excursies hun kennis van vogels uitbreiden.

Inmiddels is in Bussum onze bekende cursus vogelherkenning voor beginners gestart en wij hopen dat velen zich hierdoor blijvend voor de vogels zullen interesseren.

Erg verheugd zijn we dat een kleine veertig leden aan de cursus ornithologie zijn begonnen en we hopen dat onze vereniging in de toekomst vaak een beroep op hen zal kunnen doen bij tellingen, inventarisaties en bestuursfuncties.

Er moet nog ontzettend veel worden gedaan om de natuur en de vogels in het bijzonder, te beschermen. Wat men namelijk niet allemaal in de kranten kan lezen in één maand tijd. Enkele voorbeelden:

Het aantal Zeehonden in de Waddenzee is dit jaar opnieuw gedaald. In het weekeinde van 13 en 14 augustus werden door het rijksinstituut voor onderzoek der zee op Texel 436 exemplaren geteld, tegenover 449 in dezelfde periode in 1977. Er zijn echter dit jaar wel meer jonge Zeehonden, namelijk 51 tegen 37 in 1977. Hiervoor is volgens het R.I.O.Z. geen verklaring te geven. Zeker is dat de vervuiling van de Waddenzee de grote boosdoener is.

Dan lazen wij dat Paul Bocuse, een van Frankrijks beste koks even in Amsterdam is geweest ter gelegenheid van de presentatie van de Nederlandse vertaling van zijn boek "La cuisine du Marché" in het Nederlands: "De Nieuwe Franse keuken". - "Ik kom een keer terug voor de eendenjacht" vertelde hij, jullie hebben hier een overvloed aan mooie stevige wilde eenden ! In Frankrijk worden ze schaars.- U begrijpt wel dat wij bovengenoemd boek niet bij u aanbevelen !

Het opgezette dier is in de mode, nieuwe jachtwet nog zonder controle - lezen wij in een ander artikel.

Hieruit blijkt dat er een levendige handel is in opgezette dieren. Het in huis hebben van opgezette vogels, vossen en andere dieren is mode geworden. Vele illegale preparateurs hebben hieraan een lucratieve verdienste en het is bijzonder moeilijk hiertegen op te treden. Er zitten hiaten in de nieuwe wet, deze is nog niet uitgewerkt en richtlijnen ontbreken. Binnenkort wordt echter een beschikking verwacht.

Na dit allemaal gelezen te hebben rest ons de conclusie: Allemaal zo attent mogelijk zijn op iedere aantasting van het milieu, zo veel mogelijk gegevens verzamelen en deze vooral doorgeven aan de redactie of het bestuur.

P R O G R A M M A

DONDERDAG, 26 oktober

In de afgelopen jaren heeft drs. G.C. Boere, werkzaam bij de inspectie Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer, een uitgebreid onderzoek verricht naar steltlopers. Onder de titel "Wadvogels vangen op Vlieland" vertelt hij u aan de hand van dia's om welke soorten het gaat, de resultaten van de verschillende vangmethoden, de afhankelijkheid van de weersituatie, de betekenis van de Wadden als ruigebied en vanzelfsprekend over de landen waar deze vogels vandaan komen, respectievelijk naar toe vliegen. Wie in de gelegenheid is leze vooraf een artikel hierover in het Vogeljaar 25:57-69. Plaats van handeling: Goede Herderkerk, Simon Stevinweg 146, Hilversum. Aanvang 20.00 uur.

27 t/m 29 oktober

Weekend op TEXEL.

Was er in het voorjaar veel te zien op dit waddeneiland (zie o.a. Korhaan jrg. 12, no. 3), ook in de herfst, de tijd van de vogeltrek, kunt u daar weer een verscheidenheid aan vogels ontdekken, waarbij de heren Y. Vogel en A. Vermeule uw gids zijn. We overnachten in de kampeerboerderij Immetjeshoeve in Den Burg.

Vertrek vrijdags om 18.00 uur vanaf het Oosterspoorplein te Hilversum (in overleg eventueel op eigen gelegenheid). Niet autobezitters kunnen vaak mee als passagier !

U moet meenemen slaapzak of deken, en lakens, sloop, theedoek, beker, vooral laarzen, warme en goede regenkleding, brood voor zaterdagmorgen, eventueel een thermosfles. Opgeven telefonisch bij 02158-1641 of 02153-86091 (na 18.00 uur), en in elk geval voor 15 oktober. Graag f 10,- vooruit betalen.

ZONDAG, 12 november

Ochtendexcursie langs de GOOIMEERKUST.

Uw excursieleider, de heer R. van Maanen, vertelt u welke vogels u in dit seizoen daar zoal kunt waarnemen.

Vertrek om 7.30 uur vanaf de haven in Huizen (pier).

18 en 19 november

Op 18 en 19 november vindt de jaarlijkse STELTLOPERTELLING plaats in Noord Holland waarbij deze keer ook Knobbelswanen, Meerkoeten en Smienten worden geteld.

Inlichtingen en opgave bij A.P. Vermeule, tel: 035-857492.

DONDERDAG, 23 november

Belangwekkend onderwerp deze avond zal zijn "De stand van zaken omtrent de Korhoenders in Nederland". Onder deze titel zal drs. F.J.J. Niewold, medewerker van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, ingaan op de ontwikkeling van de Korhoenderpopulatie in het verleden, de huidige situatie, oorzaken van teruggang, Korhoendervoedsel en terreinbeheer, gevolgen van de recreatie.

De voordracht met dia's zal voor zover mogelijk toegespitst worden op de situatie in het Gooi, waarbij ook de tellingen van de vogelwerkgroep betrokken zullen worden.

Plaats van handeling: Goede Herderkerk, Simon Stevinweg
146, Hilversum. Aanvang 20.00 uur.

ZATERDAG, 25 november

Landgoed GOOILUST.

Een van de fraaie buitenplaatsen tussen Hilversum en 's-Graveland. Met haar statige eiken- en beukenlanen is zij een aantrekkelijke verblijfplaats voor vogels in de wintermaanden. De leiding berust bij de heer E. Klomp. Vertrek 8.00 uur vanaf de ingang Corverslaan.

ZATERDAG, 9 december

DE FLEVOPOLDERS.

Deze dagexcursie wordt gehouden met eigen auto's. U zult niet alleen ganzen, maar ook vele andere vogelsoorten kunnen observeren.

Vertrek om 7.30 uur vanaf het Oosterspoorplein te Hilversum. Deze excursie wordt geleid door S. Poelstra. U kunt u als wel/niet autobezitter opgeven voor 30 november bij C. de Rooy, tel: 02158-1641, of mej. J. van Leyden, tel: 02153-86091 (beiden na 18.00 uur) of tijdens lezingen.

ZATERDAG, 6 januari 1979

Ochtendexcursie langs de GOOIMEERKUST.

Tijdens deze excursie hopen wij de wintergasten zoals Ganzen, Kleine Wilde Zwanen, Zaagbekken en Nonnetjes, alsmede de andere eenden, roofvogels en mezensoorten te kunnen observeren. Onder leiding van de heer R. van Maanen vertrekken we om 9.00 uur vanaf de haven in Huizen (pier).

ZATERDAG, 20 januari 1979

Dagexcursie naar ZEELAND.

De tocht wordt ondernomen met eigen auto's; niet-bezitters daarvan kunnen bij vroegtijdig opgeven mee als passagier. Als de weergoden ons gunstig gezind zijn, een mooie tocht met veel vogels, en bovendien - deelnemers van vorig jaar weten dat - een goede kans op niet alledaagse soorten. Toen veel paartjes Middelste Zaagbekken, Roodhals Futen, Kuifduiker en Parelduiker gezien.

De excursieleider Y. Vogel heeft dit keer weer een iets andere route uitgestippeld en verwacht ons om 7.00 uur bij het Oosterspoorplein in Hilversum. Opgeven uiterlijk 12 januari, telefonisch 02158-1641 of 02153-86091 (beiden na 18.00 uur), of tijdens lezingen.

Wilt u de volgende data alvast reserveren:

DONDERDAG, 25 januari 1979

Lezing van de heer J.L.L. Steenhart met vogeldia's uit Marokko.

DONDERDAG, 22 februari 1979

Lezing van drs. A. Beintema over "Weidevogels in Nederland".

DONDERDAG, 22 maart 1979

Algemene Ledenvergadering.

Nadere informatie volgt in de eerstkomende Korhaan.

M E D E D E L I N G E N

Onderzoek naar de winterplaatstrouw bij Kokmeeuwen

In januari en februari 1978 heeft ondergetekende in Hilversum ongeveer 150 Kokmeeuwen geringd en van kleurringen voorzien. Ze hebben alle een unieke kleurringcombinatie, waardoor ze dus eventueel herkenbaar zijn. Deze kleurringen zijn gebruikt in verband met een onderzoek naar de winterplaatstrouw van deze soort.

Wanneer u een dergelijke Kokmeeuw mocht tegenkomen, zou ik het op prijs stellen, als u mij dit zou willen berichten. Gaarne met opgave van de datum, plaats en de kleurringcombinatie. Belangrijk is het hierbij de positie van de aluminiumring aan te geven: rechter- of linkerpoot, boven of aan het loopbeen, en de volgorde (van boven naar beneden).

Per vogel werden 1 of 2 kleurringen gebruikt in de kleuren: rood, lichtblauw, lichtgroen, geel, zwart, wit en bruin. Mogelijk wordt in het komende winterseizoen ook nog oranje gebruikt.

Na ontvangst van een waarneming van een dergelijke Kokmeeuw krijgt u van mij bericht waar de vogel geringd werd en of de vogel al eerder werd waargenomen.

Eduard Osieck
Steffenshein 20
1251 ZE Laren NH

Vogelkalender 1979

De traditionele vogelkalender is weer verkrijgbaar. "Het Vogeljaar" en "Vogelbescherming" kregen daarbij de medewerking van enkele Nederlandse en Belgische vogelfotografen die daarvoor kleurenfoto's leverden van vogels in hun dagelijkse doen en laten.

De kalender bevat 13 bladen, aan beide zijden in vier kleuren, offset bedrukt, plus een schutblad. Kalenderindeling: twee weken per blad. Formaat 22 maal 30 cm. staand. Dit jaar zijn onder andere de volgende soorten in de kalender opgenomen: Korhoen, Kleine Plevier, Morinelplevier, Kwak, Grote Bonte Specht, Roodborsttapuit. Het verschaft ons weer een goed gedocumenteerde kalender met werkelijk zeer fraaie foto's, die iedere vogelliefhebber veel kijkplezier zullen geven.

De kalender is verkrijgbaar à f 10,- tijdens de lezingen in de Goede Herderkerk te Hilversum of af te halen bij J. Harder, Meteorenstraat 45, Hilversum, tel: 035-852842. Wilt u de kalender thuis gestuurd krijgen dan moet u f 12,50 overmaken op postgirorekening 4325 t.n.v. Vogelkalenderfonds, Bellaertstraat 16 te Bennekom.

STICHTING ORNITHOLOGISCH VELDONDERZOEK NEDERLAND (SOVON)

Na de in 1973 gestarte landelijke kartering van broedvogels (het Atlasproject) wil de stichting nog dit jaar starten met een nieuw project namelijk een Atlasproject voor Winter- en Trekvogels.

Het doel is het in kaart brengen van de verspreiding van de in het wild voorkomende vogels in Nederland. Deze gegevens kunnen van belang zijn voor een verantwoord natuur- en milieubeheer, ook kunnen de gegevens als basis dienen voor meer gedetailleerd oecologisch onderzoek bijvoorbeeld naar de biotoop keuze van vogels buiten het broedseizoen in vergelijking met het broedbiotoop.

De inventarisatie zal 5 jaar duren dus tot en met september 1983. Voor dit project is Nederland weer verdeeld in ca. 1750 blokken van 5 maal 5 km² die door veldwaarnemers onderzocht moeten worden. Een aantal blokken vormen samen een district. Ons land is verdeeld in 18 districten. Elk district heeft een coördinator. Ons gebied valt onder district 10 waarvan J.W. Loode uit Maartensdijk de coördinator zal zijn.

De onderzoeksperiode beslaat alle maanden van het jaar. Komt u dus regelmatig in een bepaald gebied dan kunt u zonder veel moeite aan dit onderzoek meedoen.

WIE KAN AAN HET PROJECT DEELNEMEN ? Iedereen kan in principe meedoen, ongeacht zijn veldervaring. De onervaren medewerker zal reeds in het eerste jaar enkele algemene soorten kunnen vaststellen en daarmee bijdragen aan het samenstellen van de verspreidingskaart van die soort.

Wilt u meer informatie: neem contact op met de districtscoördinator
J.W.D. Loode, Kievitaan 31,
3738 EP Maartensdijk (03461-1940).

WATERWILDTELLINGEN

Ook dit jaar wordt er weer waterwild geteld, zowel de maandelijkse IJsselmeertellingen als wel de internationale januari- en maarttellingen ("alle waterwild, overal").

Onze telgebieden voor de IJsselmeertellingen zijn:

1. Eemmeer kust, Eemmond - Huizerpier;
2. Huizerpier - Valkeveen;
3. Valkeveen - Naarden (vergunning nodig);
4. Naarden (Fort Ronduit) - Hollandse Brug (inclusief Naarderbos);
5. Zuidelijk Flevoland, Zuidelijk, Hollandse Brug - Nijkerkerbrug (auto: vergunning nodig).

Geteld wordt steeds op zaterdagen, in het midden van de maand.

De telgebieden 1 en 3 dienen bij voorkeur lopend te worden geteld, 5 is nogal lang dus tellen per auto/bromfiets; dit is lucatiever dan per fiets. Teldata: 14 oktober, 11 november en 16 december 1978; 13 januari, 17 februari, 17 maart en 14 april 1979 (op 13 januari en 17 maart vallen tevens de internationale waterwildtellingen).

Belangstellenden (personen die in voorgaande jaren al hebben geteld zal ik zoveel mogelijk zelf benaderen) kunnen zich hiervoor bij mij opgeven:

Bob van Poelgeest, Olivier van Noortstraat 83, 1212 AP Hilversum.

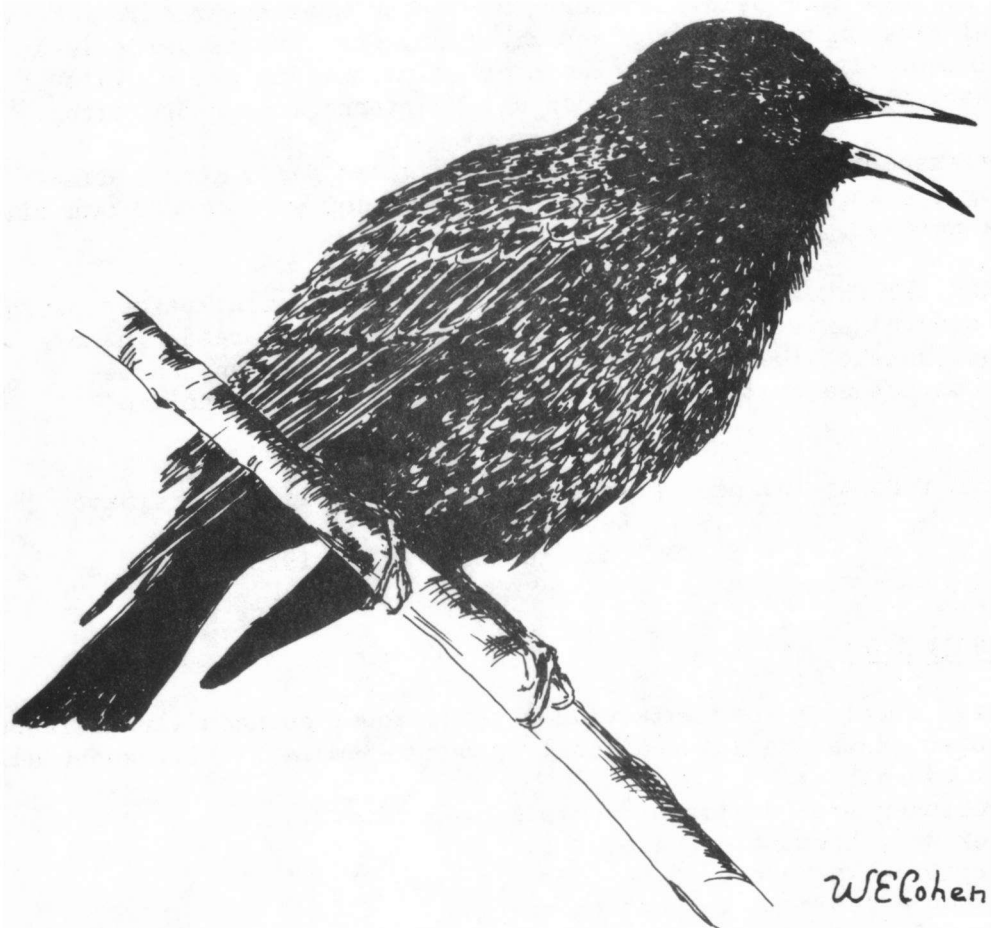
Tel: 035 - 850753.

TUINTOESTANDEN

Je hebt domme mensen. Ik ben daar één van. Een hele tijd tuur ik gespannen naar een vogel op de voerplank en prent me alle kenmerken zorgvuldig in.

Een lichte, slanke, beweeglijke vogel is het, met een snavel als een dolk en een groot, fel, donker oog. Hij doet denken aan een spreeuw, maar is zo totaal anders van kleur dat het beslist een andere, misschien wel heel bijzondere zeldzame vogel moet zijn. Als hij eindelijk wegvliegt, raadpleeg ik de Vogelkist, die als altijd uitkomst moet bieden. Ik zoek, blader, vergelijk, ... kijk ... en kijk nog eens goed. Geen twijfel mogelijk. Het is ... een spreeuw. Een nog heel jonge spreeuw.

Nooit geweten, dat die beesten ook eerst een babypakje aantrokken, en niet meteen het zo prachtig gespikkelde verenkleed.

Na deze waarneming zie ik ze natuurlijk overal, de spikkelloze en de half-gespikkelde jonge spreeuwen, in alle denkbare variaties. Ik troost me met de gedachte dat ik er dan toch wat heb bijgeleerd. En niemand hoeft tenslotte iets van deze domheid te weten !

Merels zijn trouwens ook gek. Het vrouwtje zit op een berketak, als ik een paar stukjes appel in de tuin neerleg. Ze heeft een lekker vers larfje in haar snavel. Even draait ze haar kopje nerveus links en rechts, dan wipt ze resoluut naar een andere tak, waar manmerel wat zit te suffen, stopt haar

enigszins verbouwereerde wederhelft het larfje in de bek en duikt naar beneden om zelf lekker appel te gaan eten. Pa gedwee af naar nest met jongen, om aldaar het larfje op zijn bestemming af te leveren.

Met het zingen van de vogels is het in augustus zo langzamerhand wel gedaan. Des te meer valt het op als op een frisse morgen bij een helblauwe hemel vol wolligwitte wolkentallen een heldere luide vogelslag klinkt. Ik spits mijn oren. Wat een bijzonder mooi liedje is dat. Heel regelmatig en heel lang aangehouden breidt de onzichtbare vogel zijn melodietje aaneen. Twee recht, twee averecht. Even later wordt het ineens 1 recht, 2 averecht, en dan zelfs 1 recht, 1 averecht.

Als ik het zagende liedje (beschaamd) herken, zie ik ook mijn vriend de Koolmees vlakbij zitten. Wat zeiden de geoefende vogelaars ook alweer? Een Koolmees heeft wel dertig verschillende liedjes op zijn repertoire. Het leven van een aankomend vogelaar is zwaar.

Dagenlang nog hoor ik de mees, die nu heel wat grapjes op me uitprobeert, maar ik trap er niet meer in. Op een dag is hij verdwenen, en ineens valt het me op hoe stil het is geworden. Zelfs de altijd rumoerige mussen zwijgen in alle talen. Zijn ze er nog wel?

Ik leg wat brood op de voerplank. Lange tijd blijft het onaangeroerd. Maar dan komen ze toch nog, een handjevol mussen en dan één eenzame Turkse Tortelduif. Daar blijft het bij. Ik voel me eenzaam en hoop dat het heel gauw herfst zal worden.

Co Rotermundt

NAARDEN GAAT ACTIE VOEREN *tegen aanleg tracé A. van Almere Spoorlijn*

NAARDEN - Vrijdag 29 september start er in de gemeente Naarden een groots opgezette actie tegen de aanleg van Tracé A. van de Almere Spoorlijn. Hiertegen is al eerder geprotesteerd door de Gemeente WEESP, en door de burgemeester van BUSSUM. Het Gewest Gooi en Vechtstreek had de voorkeur gegeven aan Tracé A, en de Minister heeft dienovereenkomstig besloten.

Verschillende groepen willen zich daar niet bij neerleggen

In het hele Gooi ontstaat er weerstand tegen, maar in Naarden hebben zich politieke partijen, milieubeschermingsgroepen, gespreksgroepen en de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten tot een breed samengestelde actiegroep verenigd.

Huis aan huis zal er een speciale krant verspreid worden met alle gegevens over de Almere Spoorlijn en het ALTERNATIEF dat de Naardens ACTIEGROEP voor ogen staat. Eén zijde van de speciale krant is bedrukt als poster, zodat men deze voor het raam kan hangen. Vrijdagavond is er om 19.30 uur een bijeenkomst in Café De Doelen georganiseerd. Daar wordt dan de speciale krant voor het eerst uitgereikt aan alle initiatiefnemers, aan gemeenteraadsleden, aan de Gedelegeer-

de van het Gewest die de portefeuille verkeer behandelt, en andere vertegenwoordigers van de overheid, en voorts worden de kranten in de wijken van Naarden bezorgd. Ook gaat er bericht van de actie plus de nodige kranten aan de Vaste Commissie van Verkeer en Waterstaat van de Tweede Kamer der Staten Generaal.

De hele bevolking van Naarden wordt hiermee niet alleen geïnformeerd over voorgeschiedenis en keuze van het tracé, er wordt ook gehoopt en zelfs mee gerekend dat anderen, groepen of particulieren uit het hele Gooi en de Vechtstreek zich bij deze actie aansluiten.

Het is een kwestie van NATUURBEHOUD, van redding van unieke gebieden die Europese Vermaardheid genieten.

Enige aantekeningen bij het voorkomen van de SCHOLEKSTER (Haematopus ostralegus) in het LAARDER WASMEER

De aanleiding tot het schrijven van een artikeltje over een vogelsoort komt vaak voort uit een bepaalde waarneming of serie waarnemingen. Meestal gaat het geschrevene dan over een zeldzame soort of om spectaculaire tellingen van vooral grote aantallen vogels. In dit Scholeksterverhaal zult u echter geen hoge aantallen tegenkomen, evenmin kan gezegd worden dat deze soort zeldzaam is in onze contreien. Het enige "opvallende" en voor mij de directe aanleiding om hier over te schrijven, is het opnieuw broeden van deze soort in het Laarder Wasmeer. Bovendien hoop ik dat uit het onderstaande zal blijken dat ook bij gewone soorten en aantallen wel interessante ontdekkingen te doen zijn.

Voorkomen per jaar

In verschillende beschrijvingen over het voorkomen van de Scholekster lezen we dat deze soort tot ongeveer 1940 nog als een uitgesproken kustbewoner werd beschouwd, die zelfs in de trektijden zelden in het binnenland werd waargenomen (Vocus, 1960 en Alleyn e.a., 1971). Na 1940 komt de soort steeds meer in het binnenland voor, ook als broedvogel.

Uit de gegevens die over het Laarder Wasmeer bekend geworden zijn blijkt dit eigenlijk ook duidelijk. Zo vermeldt prof. dr. G.J. van Oordt (archieff RIN) tijdens de periode van 6 september 1927 tot en met 17 augustus 1936 waarin hij het Wasmeer 18 keer bezocht, niet één waarneming van de Scholekster. Wel noteerde hij de aanwezigheid van diverse andere soorten steltlopers.

Ook Slijper (1941) had dezelfde ervaring. Hij schrijft in zijn "lijst Vogelsoorten, waargenomen in de bezittingen van het Gooisch Natuurreservaat": "zelden aan het Wasmeer".

Het is dus niet verwonderlijk dat de eerste waarnemingen dateren uit het jaar 1937. Op 15 april 1937 ziet A.B.H. Wolff 2 exemplaren. In dat zelfde jaar neemt hij de soort nog vijfmaal waar. Nadien zijn Scholeksters vaker waargenomen. Om hiervan een indruk te krijgen volgt een tabel. In de niet vermelde jaren (12) werd de soort niet waargenomen.

Tabel I. Scholekster-waarnemingen Laarder Wasmeer, 1937-1978

jaar	1937	1939	1941	1943	1944	1945	1946	1950	1952	1954	1955	1956
aantal waarnemingen	6	1	1	4	1	2	1	1	1	1	17	1
	1957	1959	1961	1963	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972
	3	1	1	1	1	3	4	10	4	4	15	8
	1973	1974	1975	1976	1977	1978	Totaal					
	11	8	2	3	3	10	126					

Deze 42 waarnemingsjaren omvatten 129 waarnemingen. Gemiddeld per jaar dus 3 Scholeksterwaarnemingen.

Over dit toch beperkte aantal gegevens valt verder het volgende op te merken:

Met uitzondering van de jaren 1937, 1943, 1955 en 1957 vallen alle jaren tot en met 1965 onder het gemiddelde aantal waarnemingen. Na 1965 was dit alleen in 1975 nog het geval.

Naast de eerste landelijke verandering van rond 1940 die in het Laarder Wasmeer, zoals boven beschreven, ook vastgesteld kan worden, is er na 1965 voor dit gebied kennelijk een tweede verandering gekomen. Geconcludeerd kan namelijk worden dat het Wasmeer aantrekkelijker lijkt te zijn, of dat de soort zich om welke reden dan ook nog steeds verder uitbreidt.

Mogelijk ook gaat de Scholekster daarbij minder kieskeurig te werk voor wat betreft het biotoop. (Reeds vaker is elders vastgesteld dat Scholeksters zich goed kunnen aanpassen aan gewijzigde en nieuwe omstandigheden. Een mooi voorbeeld hiervan is de geconstateerde broedgevallen op platte daken. Ook het geregeld voorkomen op sportvelden zoals bij het Spant midden in Bussum (mond. med. J.L.M. Bos) kan hierbij genoemd worden.)

Dat er inderdaad sprake is van een volgende, tweede, fase moge behalve uit het toegenomen aantal waarnemingen ook blijken uit de broedgevallen die in het Laarder Wasmeer geweest zijn. Alle na 1965 !

Of deze nieuwste ontwikkeling als incidenteel geval voor het Laarder Wasmeer beschouwd moet worden, of dat ook hier mogelijk weer van een landelijke tendens sprake is zou zinvol zijn te onderzoeken.

Volgens Braaksma (Avifauna van Midden-Nederland, 1971) is het echter vrij zeker dat het aantal broedplaatsen en broedparen en daarmee ook het aantal waarnemingen in het binnenland nog verder zal toenemen.

Voorkomen per maand

Wanneer we de waargenomen vogels nu niet naar jaar indelen, maar naar de maand waarin ze voorkomen, ontstaat weer een heel ander beeld. Zie Tabel 2. Ter vergelijking is hierbij een regel toegevoegd van tellingen nabij de Eemmond (Alleyn e.a., 1971) en van tellingen door onze subgroep Eempolders (de Korhaan 9:4).

Tabel 2. Scholekster-waarnemingen per maand

	jan	febr	mrt	apr	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
I	0	1	14	23	25	23	26	6	0	0	0	1
II	0	1	5	4	6	4	6	8	0	0	0	1
III	1	1	50	50	100	100	80	20	2	1	0	1
IV	0	1	50	41	31	32	73	21	0	2	0	0

- I = Laarder Wasmeer, 1937-1978: aantal waarnemingen per maand.
 II = Laarder Wasmeer, 1937-1978: hoogste aantal exx. per maand.
 III = Eemmond, 1965 : idem.
 IV = Eempolders ten westen van de Eem, 11/11/72-9/11/74: idem.

Bij I en II is in Tabel 2 geen rekening meer gehouden met een negental waarnemingen van vogels die geen duidelijke binding hadden met het Wasmeer, maar (hoog) over trokken.

In deze tabel vallen een aantal zaken op. Uit regel I en II valt de, te verwachten, relatie op die er is tussen de mate van presentie van een soort en het hoogste aanwezige aantal exemplaren. Hoe meer waarnemingen, hoe groter de kans op een hoger aantal vogels.

Een tweede aspect in deze tabel is de aardige overeenkomst die er blijkt te zijn tussen het hoogste aantal waargenomen exemplaren per maand in de drie gebieden (II, III, IV).

Aan de hand van deze cijfers is naar ik meen te concluderen dat de Scholekster in onze omgeving verblijft in de maanden maart tot en met augustus. Dat deze conclusie voor het Laarder Wasmeer in augustus niet helemaal op gaat is wellicht te verklaren: in de veel grotere en voedselrijkere Eempolders mag men aannemen dat de Scholeksters daar langer kunnen verblijven.

De hoogte van de aantallen in de gebieden van de Eempolder lijken mij redelijk voor het binnenland. Verhoudingsgewijs zullen de aantallen in het Wasmeer "normaal" te noemen zijn.

In de periode september tot maart worden er nauwelijks nog Scholeksters gezien. Voor het Laarder Wasmeer zijn er in die tijd gedurende de afgelopen 42 jaar slechts twee terreinwaarnemingen te constateren (de trekwaarneming in november dus niet meegeteld, zie hierover elders).

Het voorkomen van de Scholekster in het binnenland valt dus, zoals besproken, uiteen in twee perioden: een "zomerperiode" met "hoge" aantallen, en een "winterperiode" met geen of "lage" aantallen.

De vraag rijst nu: is dit ook zo in de kustgebieden, m.a.w. daar waar het normale biotoop voor deze vogels te vinden is ?

Na lezing van enkele publicaties blijkt dat de aantallen aan de kust, met name het Waddengebied, precies het omgekeerde beeld te zien geven. Zie Tanis (1963), Mooser (1973), Boere en Zeegers (1977).

De verklaring hiervoor is echter begrijpelijk en eenvoudig. In de zomerperiode hebben we in het Waddengebied vrijwel uitsluitend te maken met broedvogels (globaal ca. 25.000 ex.). In de winterperiode voegen zich hierbij de vele tienduizenden vogels van elders (globaal maximaal 210.000 ex.).

Alleen als de winter in dat deel van ons land ook te streng wordt, trekken de Scholeksters weg naar het zuiden tot buiten de vorstzone. Van trekbewegingen zijn uit de onderzochte Laarder Wasmeer periode niet veel gegevens bekend (Tabel 3).

Tabel 3. Trekwaarnemingen Laarder Wasmeer

	april	mei	juni	juli	nov
aantal waarnemingen	1	1	2	4	1
hoogste aantal	2	3	8	27	1

Deze in totaal 9 waarnemingen betreffen alle vogels die van oost naar west hoog over het gebied vlogen.

Uit de weinige gegevens is mijns inziens te constateren dat de trek in het binnenland waarschijnlijk op gang komt in juni en een hoogtepunt bereikt in juli. Deze veronderstelling sluit bovendien ook geheel aan bij Tabel 2 en wat daarover opgemerkt is.

Scholeksters zijn in het Laarder Wasmeer nog nooit gevangen en geringd ten behoeve van het trekonderzoek. Geringde vogels werden ook nooit gevangen of gevonden (archieven Gooisch Natuurreservaat, vogeltrekstation Groenekan, J. Harder, D.A. Jonkers, E.R. Osieck, J. Taapken).

Tenslotte zij vermeld dat de vroegste Scholekster-waarneming dateert van 23 februari 1971 : 1 ex., de gemiddelde aankomstdatum in maart de 15e is, en dat de enige decemberwaarneming plaatsvond op 21 december 1963 : 1 ex.

Broedgevallen

Om de beschrijving over het voorkomen van de Scholekster in het Laarder Wasmeer volledig te maken kan uiteraard de vermelding van broedgevallen niet ontbreken.

Zoals al eerder aangeduid vonden ze plaats na 1965. Eveneens werd reeds opgemerkt dat deze broedgevallen wellicht de bevestiging zijn van een mogelijk tweede fase bij het toenemen van Scholeksters in het binnenland.

De volgende drie broedgevallen konden worden vastgesteld:

1968 : op 1 juli 1 paar met 1 pullus

1972 : op 3 juni nest met 1 ei

1978 : op 4 juni nest met 2 ei

Het geringe aantal jongen en eieren - normaal 3 of 4 eieren - zou een aanduiding kunnen zijn dat het biotoop toch echt niet optimaal is voor deze soort. Het is zelfs aan te nemen dat de adulte vogels voedselvluchten buiten het Wasmeer moeten maken voor hen zelf en de eventuele jongen. Van de legsels uit 1968 en 1972 is verder niets bekend. Het nest in 1978 had op 18 juni nog 2 eieren. Op 3 juli was het nestkuiltje leeg. De twee adulte vogels waren aanwezig, maar jongen werden niet waargenomen. Uit de drie broedgevallen is voorts nog op te maken dat de eieren telkens in begin juni gelegd zullen zijn, hetgeen normaal te noemen is.

Opgemerkt wordt tenslotte dat alle broedgevallen plaatsvonden in de zandverstuiving, gelegen aan de noordoost zijde van het reservaat.

Waarnemers

Het spreekt vanzelf dat het maken van dit verslagje niet mogelijk zou zijn geweest zonder aanvullende waarnemingen van een groot aantal personen. Met dank derhalve aan: J. van Driel, J. Frencken, H. Harder, D.A. Jonkers, J. Kwinkelenberg, E.R. Osieck, C. Rey, P. Slot, H.J. Slijper, Chr. Steen, Gooisch Natuurreservaat (H. Burgers, G. Jaspers, S. Keuning), J. Taapken, P. Verbij, Y.S. Vogel en A.B.H. Wolff.

Geraadpleegde literatuur

- Alleyn, W.F. e.a., 1971. Avifauna van Midden-Nederland. Assen.
Boere, G.C. en Zegers, P.M. 1977. Wadvogeltellingen in het Nederlandse Waddenzegebied in 1974 en 1975. Watervogels 2 : 161 - 174.
Mooser, R. 1973. De vogels van Schiermonnikoog. Wetenschappelijke mededelingen KNNV, nr. 95.
Poel, P. van der. 1975. Twee jaar Eempoldertellingen. De Korhaan 9 : 4.
Slijper, H.J. 1941. Lijst van vogelsoorten, waargenomen in de bezittingen van het Gooisch Natuurreservaat. Gestencild verslag.
Tanis, J.J.C. 1963. De vogels van Terschelling. Leeuwarden.
Voous, K.H. 1960. Atlas van de Europese Vogels. Amsterdam.

DE KOPERWIEK OP TREK

Het jaarlijkse evenement onder de vogels is weer in volle gang. Oktober is de trekmaand bij uitnemendheid en meestal bereikt de vogeltrek in de derde week van deze maand zijn hoogtepunt.

In deze tijd komen ook onze wintergasten, waaronder vogels die wij alleen in het winterhalfjaar hier kunnen waarnemen. Een van deze is de Koperwiek. Tijdens de trek komen verschillende lijsterachtigen bij ons op bezoek, het merendeel maar voor één of enkele dagen. Er zijn er echter bij die in Nederland blijven hangen en hier de winter doorbrengen. De Koperwiek is daar onder andere ook bij. De meeste exemplaren gaan echter door en zijn dan wel waarneembaar, al is het niet altijd met het oog.

Daar het een nachttrekker is, laten de meesten zich niet zien maar wel horen. Degene die in oktober tijdens een mooie windstille avond zijn oren de kost geeft, zal soms grote aantallen van deze vogels kunnen horen; de contactroep wordt namelijk regelmatig gegeven om het troepverband te kunnen bewaren. Ze kunnen echter niet in de lucht blijven en daarom zal het wel lukken om na een nacht met drukke trek de volgende morgen fouragerende Koperwieken in een weiland of park aan te treffen.

Koperwieken zijn van andere lijsterachtigen te onderscheiden door de lichte oogstreep en de roodkoperen okselvlek onder de vleugel en in de flank. Hij behoort tot de kleinste van deze soort die bij ons voorkomen.

Ze zijn gek op bessen en wanneer wij besdragende heesters in onze tuin hebben bestaat er een goede kans, dat u vooral wanneer het voedsel schaars wordt bij vorst of sneeuw, een Koperwiek van de bessen ziet snoepen. Niet alle bessen smaken de vogels; de minst smakelijke blijven het langst aan de struik. Als echter de nood aan de vogel komt, weet de Koperwiek deze wel te vinden.

Het is dus, zoals reeds gezegd, een wintergast, die niet in ons land broedt. Bij redelijk weer in februari bestaat de kans dat een aantal Koperwieken al weer naar het noorden trekt.

Wie iets van de vogeltrek wil zien, moet er nu op uit trekken of aan een excursie deelnemen. Wanneer wij de goede plaatsen eenmaal weten kunnen wij er veel van zien. Met een kleine groep of alleen zie je vaak meer dan wanneer je met een heel stel bent. Een goed plekje is de Gooimeerkust.

De vogels vliegen er langs, boven het water of het riet, terwijl soms grote troepen mezen zich door de langs de kust groeiende bomen verplaatsen. Een vogel waarvan de trek duidelijk is waar te nemen is de Boerenzwaluw. Hij trekt boven het water langs de kust. Deze trek is nu echter alweer voorbij. De spreeuwen zijn zich nog volop aan het verplaatsen. Wanneer u zich kort na zonsondergang heeft gestationeerd op het fietspad bij Huizen of op de hoogte van Magdalenen bij dit fietspad, dan kunt u de spreeuwen in golven over een breed front naar het zuiden zien gaan.

U moet echter geschikt weer afwachten, dat doen de vogels ook. Een niet geheel gesloten wolkendek en een niet te harde wind uit westelijke richting is wel het meest geschikte weertype om vogels te verwachten.

Ook langs de Oostvaardersdijk is de trek soms mooi te zien, de Rietgorzen en vinkachtigen kunnen daar heel goed worden waargenomen. Ze vliegen meestal net achter de dijk. Ook de mezen zijn daar wel te volgen. Wanneer wij een plaats zoeken net voor het gemaal de Block van Kuffeler en het weer is geschikt, dan zullen we daar verschillende soorten zien overkomen, waaronder ook de Baardmannetjes die zich door hun drukke contactroep wel laten ontdekken.

Daarnaast ziet u waadvogels, ganzen en eenden in de plas zodat uw tocht bijna niet kan mislukken. In ieder geval; veel succes bij uw "trektocht".

K. Visser

¹⁵⁻⁸⁻⁷⁸ Torenvalken dood door muizentekort

ZEIST (ANP) - De grote sterfte onder de torenvalken is vermoedelijk een gevolg van een parasitaire ziekte, coccidiosis genoemd. Het Centraal Diergeneeskundig Instituut te Doorn heeft dit na een onderzoek van de dode vogels vastgesteld. De Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels heeft meegedeeld, dat de ziekte wordt veroorzaakt door het veranderde voedselgedrag van de vogels. Ten gevolge van een slecht muizenjaar zijn de roofvogeltjes overgestapt op het nuttigen van ander voedsel. Zo zijn bij het onderzoek in Doorn in de magen grote hoeveelheden kevers aangetroffen die de parasitaire ziekte kunnen hebben veroorzaakt.

Het gaat voorlopig om een totaal van enkele honderden dode torenvalken die zijn aangetroffen op de Waddeneilanden, in Noord-Holland, Friesland, Gelderland en Utrecht.

Een leuke waarneming tijdens de Eempoldertelling

Als één van de tellers die de Eempolders al meer dan vijf jaar regelmatig eens per veertien dagen "tellen", was ik 4 juni j.l. weer aan de beurt voor het Noordelijke gedeelte van de polder (vanwege de grootte is de polder voor het gemak in twee telgebieden verdeeld, en wordt dan ook door meerderen geteld).

Het was één van de betere kijkdagen, warm, zonnig en weinig wind, ca. 28 °C.

Omstreeks 12.00 à 13.00 uur op het weggetje dat naar de boerderij van Bruinekool loopt schoot er een vogeltje laag over de weg vlak voor het voorwiel van mijn fiets langs. Ik meende in de vlucht wat "roods" bij de staart te zien en dacht met een Roodstaart te doen te hebben, wat in het noordelijk gedeelte toch al leuk zou zijn. Ik keerde om, om hem goed te determineren. Hij was 10 à 15 meter verder bij een hek op de grond gaan zitten waarbij ik hem op de rug zag en noteerde inderdaad twee roodbruine stukjes bij het begin van de staart, maar omdat de vogel voor de rest op de rug bruin toonde dacht ik eerst eigenlijk aan een jonge Roodstaart tot hij echter boven op de paal van het hek ging zitten; met de zon aan mijn kant kon ik hem toen prachtig determineren. Het bleek een volwassen man Blauwborst, onmiskenbaar.

Voor de Eempolder toch wel bijzonder, maar het bleek de roodgesterde scandinavische ondersoort te zijn. Al met al een leuke zeldzame waarneming (een zéér zeldzame doortrekker, zegt de vogelgids).

De Avifauna van Midden-Nederland meldt een vangst van een man Roodgesterde Blauwborst in 1913 vlakbij, namelijk Amersfoort in midden mei. Na hem natuurlijk uitgebreid bekeken te hebben (zeker een minuut of vijf à 10), ging ik verder om bij "Bruinekool" te tellen. Toen ik na ongeveer twintig minuten weer langs dezelfde weg terugkwam, was de vogel met de Noorderzon vertrokken.

Peter Vos

Fatale imitatie

SIRNA (UPI) — Het imiteren van vogelgeluiden tijdens het jachtseizoen kan erg gevaarlijk zijn. Bij Sirna in Italië bootste jager Renzo Spinelli het geluid van een merel na. Een andere jager mikte haarzuiver op de plaats waar het geluid vandaan kwam. Spinelli werd geraakt en stierf.

Vorig jaar werd in Engeland een groot deel van de aardbeienoogst door vogels opgegeten. Op de Brogdale Farm in Kent, een proefstation voor fruit van de overheid, is men er toe overgaan de vogels met een plastic havik af te schrikken. De proef had succes: elke plastic havik (op een buigzame stok) hield 40.000 m' „vogelvrij”.

Lammergier weer in de Alpen

PARLIS (DPA) — Deskundigen uit verscheidene landen hebben het plan opgevat de lammergier terug te brengen in het Alpengebied. Deze reuzevogel met een spanwijdte van bijna drie meter, is daar sinds het begin van deze eeuw uitgestorven. Jonge gieren worden gehaald uit Afghanistan.

DE KNOBBELZWAAN (*Cygnus olor*) TUSSEN VECHT EN EEM
met o.a. de telresultaten van de voorjaarsstelling in 1978

R.G. Moolenbeek

1. INLEIDING

Op zaterdag 15 en zondag 16 april heeft de VOGELWERK GROEP HET GOOI e.o. een knobbelzwanentelling georganiseerd teneinde een inzicht te krijgen in het aantal pleisterende knobbelzwanen. Betrouwbare gegevens uit het verleden zijn nauwelijks aanwezig zodat een vergelijk helaas niet mogelijk is. Dat er buiten de Vogelwerkgroep eveneens behoefte bestond aan kwantitatieve gegevens, bleek na een gesprek met de gezamenlijke boerenorganisaties in de Vechtstreek. Er zou plaatselijk door de knobbelzwaan soms vrij aanzienlijke schade aan het grasland worden toegebracht, hetgeen deze organisatie vanzelfsprekend zorgen baarde. Voorafgaand aan de telresultaten wordt een algemeen overzicht gegeven van de knobbelzwaan. Deze gegevens zijn meest uit het "Handbuch der Vogel Mitteleuropas" deel 2 en "Birds of the Western Palearctic" deel 1.

2. METHODE

Het werkgebied van onze VWG is in kleine telgebieden ingedeeld, welke door leden en kursisten zijn geteld. Per gebied werd dan de verblijfplaats en het aantal knobbelzwanen ingetekend. Zo mogelijk werd ook de leeftijd op de tellijst vermeld. In de praktijk bleek dit laatste nogal eens op moeilijkheden te stuiten.

3. ALGEMEEN

Voor de tweede wereldoorlog was de "wilde" knobbelzwaan voor Nederland een zeldzame soort. Winterwaarnemingen uit die tijd zijn uit ons werkgebied nauwelijks bekend. In het dagboek van Van Oordt worden enkele exemplaren vermeld op de Loenderveense Plas in 1932. Het is echter zeker dat de knobbelzwaan reeds vóór en vooral in de 17de en 18de eeuw in het Vechtplassengebied voorkwam en zelfs broedde. Dit waren echter tamme (gedomesticeerde) knobbelzwanen die, getuige de vele afbeeldingen op oude prenten en gravures, in vrij grote aantallen werden gehouden op de buitenplaatsen. Het is echter niet waarschijnlijk dat de huidige Gooise populatie zich uit deze tamme knobbelzwanen heeft gevormd. De oorspronkelijke broedgebieden van de knobbelzwaan liggen in Rusland en Centraal Azië. Eind vorige eeuw en begin deze eeuw heeft de soort zich, mede door menselijke hulp, vrij snel over Centraal en West-Europa kunnen uitbreiden. Omstreeks de 30er jaren worden de eerste broedgevallen voor Nederland gemeld, o.a. van het Naardermeer (Timmerman, 1957). In hoeverre het hier ging om "wilde", "halfwilde" of "verwilderde" exemplaren is moeilijk meer te achterhalen. Na de tweede wereldoorlog volgen snel meerdere meldingen van broedsels. In de Avifauna van Midden-Nederland (Alleijn et al., 1971) wordt de bestandstoename van het aantal broedparen op het Naardermeer als volgt weergegeven; 1957 — 2 broedparen, 1960 — 4 bp., 1963 — 5 bp., en 1969 — 5 bp. Volgens een mondelinge mededeling van de heer Van Ingen, opzichter van het Naardermeer, zouden er in 1977 en

in 1978 nog 3 mogelijk 4 paren hebben gebroed. Uit deze gegevens zou je mogen afleiden dat het broedvogelbestand zich daar gestabiliseerd heeft.

Fig. 1

Het huidige verspreidingsgebied van de KNOBBELZWAAN. Gearceerd de broed- en wintergebieden, gestippeld alleen winterverblijfplaats.

Volgens Ogilvie (in Scott, 1972) zouden er in 1972 ca. 2500 broedparen in Nederland zijn en zou het winteraantal rond de 15.000 en 20.000 vogels liggen. De hele Noordwest-Europese populatie wordt thans door Van den Berg & Schäffner (1977) geschat op ca. 12.000 exemplaren.

3.1. VELDKENMERKEN

Het verenkleed van de volwassen mannetjes en vrouwtjes is, zoals een ieder wel zal weten, sneeuwwit. De jongen zijn, dikwijls nog tot in het 3de levensjaar, te herkennen aan een (later gedeeltelijk) vaalbruin verenkleed. Ook kan het voorkomen dat jongen (soms enkele uit een broed) geheel wit zijn hetgeen nog een teken van hun gedomesticeerde afkomst zou zijn. Bij deze jongen zijn ook de poten lichter gekleurd dan bij de normale bruine jongen. Men noemt deze vorm wel "immutabilis" of de "poolse vorm".

Het verschil tussen de mannetjes en de vrouwtjes is klein. Doorgaans zijn de mannetjes wat groter dan de vrouwtjes en is de knobbel op de snavel (vooral in de broedtijd) bij de mannetjes eveneens groter.

3.2. BROEDEN

De geslachtsrijpe leeftijd bereiken knobbelzwanen gemiddeld tussen het 3de en 4de levensjaar. Paarvorming treedt vaak al eerder op. De paar-gebondenheid is groot en nieuwe paarvorming treedt gewoonlijk alleen op bij sterfte van één der dieren. In maart doch meestal rond half april worden de eerste eieren gelegd. Het legsel bestaat gemiddeld uit 5-6 eieren, welke na 35-36 dagen uitkomen. Na ongeveer 4½ maand zijn de jongen vliegvlug.

3.3. VOEDSEL

Het voedsel bestaat voornamelijk uit water/oeverplanten en grassen. Dierlijk voedsel zal slechts bij uitzondering worden genuttigd (Scott, 1972). Vooral in de wintermaanden zal bij gebrek aan waterplanten overgeschakeld worden op gras. Hierbij zou dan de reeds eerder genoemde schade kunnen optreden.

3.4. SCHADE

In het najaar verzamelen jongen, sub-adulten en volwassen vogels zich vaak in grote groepen (5-200 eks.). Zij gaan dan veelal van de ruigebieden naar weilanden alwaar zij dan in hoofdzaak gras grazen. Volgens de landbouwers zouden vooral deze groepen zwanen de schade aanrichten. Deze zou bestaan uit:

1. het vreten van het gras (ihb in het voorjaar zou dit een verlatting van de eerste maai tot gevolg kunnen hebben).
2. de uitwerpselen (het hiermee in aanraking zijnde gras zou door het vee niet meer gegeten worden en op de mestplaatsen zou eerder onkruid gaan groeien).
3. het plattrappen van de grasmat.

Het lijkt ons op dit moment niet zinvol om over dit schade-aspekt een oordeel uit te spreken. Het Rijksinstituut voor Natuurbeheer in Leersum zou in het verleden wel eens bezig zijn geweest met door knobbelzwanen aangerichte schade, maar het is mij niet bekend of hierover ooit is gepubliceerd. Mogelijk kan het RIN eens benaderd worden en advies geven. Ook in Friesland spelen deze problemen en men schijnt daar nogal succes te hebben met het verkleinen van de broedsels (zie Vanellus 29(4):116-118). Het agressieve gedrag van broedparen zou ook nadelig kunnen zijn voor andere vogels. Hiervan zijn mij uit ons werkgebied geen concrete voorbeelden bekend.

3.5. RUI EN RUIGEBIEDEN

De slagpenrui is voor zwanen het meest ingrijpend, omdat zij gedurende deze periode (ca. 6-8 weken) niet kunnen vliegen. De broedvogels ruien de slagpennen als ze jongen hebben. Het vrouwtje ruit eerst, daarna het mannetje. De volgroeide niet-broedvogels (meest sub-adulten) ruien van juni tot augustus. Deze niet-broeders trekken voor deze rui massaal naar rustige cq voor hen minder kwetsbare gebieden. De rui van de slagpennen duurt 7 tot 8 weken. Vooral de randmeren en het IJsselmeer zijn bekend als ruigebieden waar vanaf april vaak al grote groepen aanwezig zijn. Dit verklaart ook de afwezigheid van de groepen niet-broeders in het voorjaar en de zomer op de weilanden. Enkele aantallen uit het IJsselmeergebied zijn: 17/18 juli 1975 — 4602 eks., 30 juli 1975 alleen op het Ketelmeer en van Lelystad tot Lemmer — 1442eks.

Vergelijken we deze cijfers met de aantallen geteld tijdens de watervogeltellingen in november en januari in het IJsselmeergebied dan blijken deze aanzienlijk lager te liggen (Van den Berg & Schäffner, 1977).

November-telling gehele IJsselmeergebied:	1972	1973	1974
	291	321	1041
Januari-telling	"	"	"
	?	567	841

3.6. (TREK-)VERPLAATSINGEN

De knobbelzwaan staat nu niet bekend als een echte trekvogel in ons land. Ringgegevens zijn mij echter nauwelijks voorhanden zodat over de Gooise (broed)vogels weinig gezegd kan worden. Wel kunnen vooral de niet volwassen vogels behoorlijke afstanden rondzwerfen. De waarneming van een jonge knobbelzwaan, geringd met een gele halsring PC 47 illustreert dit gedrag. Zij werd op 23 september 1975 geringd als een bijna vliegvlug jong in Nijelamer (Fr.). Zowel in 1976 als in 1977 heeft deze vogel geruid op het IJsselmeer en werd zij verder op 22 februari 1977 op de Ankeveense Plassen en op 2 april 1977 in de Aetsveldse Polder waargenomen. Ook op 8 mei 1978 werd zij, nu gepaard, waargenomen op de Stichts Ankeveense Plassen.

3.7. STERFTE EN LEEFTIJD

Het sterftecijfer is vooral in het eerste levensjaar bijzonder groot.

In Engeland vond men:	0 - 1 jaar	:	40-50 %
	1 - 3/4 jaar	:	35 %
	4 (brdvogels)	:	20 %

Belangrijke doodsoorzaken zijn het vliegen tegen hoogspanningsleidingen, het verkeer, loodvergiftiging (door jacht) en ziekten.

De oudste in het wild levende knobbelzwaan werd minstens 19 jaar. Dit zijn echter uitzonderingen, daar de sterfte, zoals het bovenstaande tabelletje reeds toont, groot is.

4. BROEDVOGELS TUSSEN VECHT EN EEM

Betrouwbare kwantitatieve gegevens omtrent de toename van het aantal broedparen in het Gooi en omgeving na 1945 zijn er niet. De Avifauna van Midden-Nederland geeft voor ons werkgebied in 1970 ca. 60 broedparen aan, waarbij een sterke concentratie in het Vechtplassengebied wordt genoemd. Hoewel wij ook thans nog niet over eksakte gegevens beschikken, schat ik voor 1977 - 1978 het aantal broedparen op hooguit 40 - 70 paren. Deze broeden ook nu nog in hoofdzaak in het Vechtplassen gebied (zie tabel 1).

5. WAARNEMINGEN BUITEN HET BROEDSEIZOEN

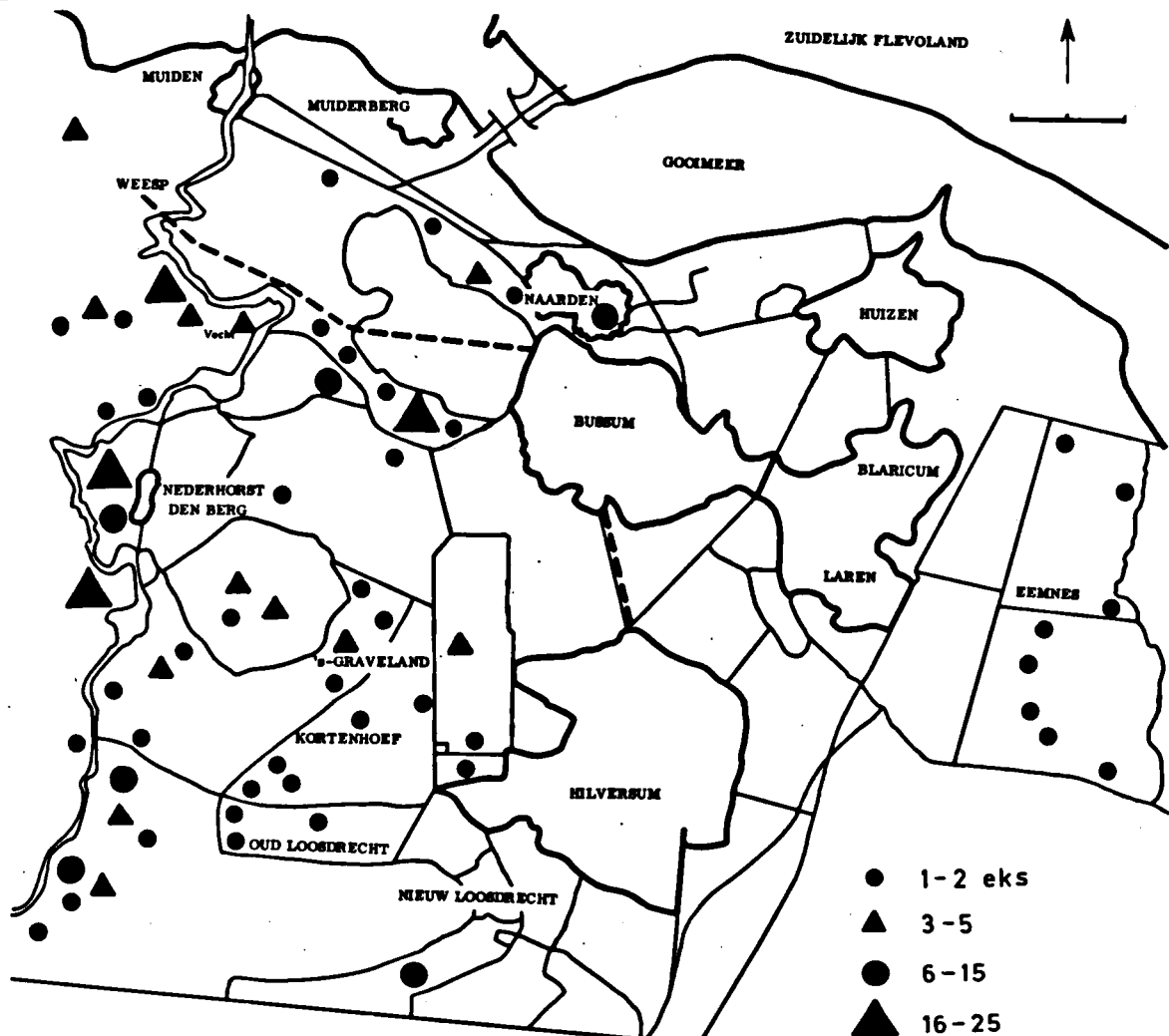
In het archief van de VWG zijn slechts weinig waarnemingskaartjes van deze soort te vinden. Wolff noemt voor de jaren 1956 - 1957 het voorkomen van kleine groepjes (tot maks. 8 eks.) langs de Eempolderkust. Fischer en Ladiges noemen voor het Naardermeer in 1959 konzentraties tot ca. 20 eks. In 1963 noemen zij voor oktober/november 40 - 50 eksemplaren. Tussen Naarden en Muizen worden op 3 september 1967 door P. Oostenbroek 86 eks. geteld. P. Slot vermeldt op 26 juli 1971 voor de Naarderkust ca. 80 eksemplaren. D. Jonkers ziet op 16 juli 1972 langs de Gooimeerkust bij Huizen 58 eksemplaren. Verder zijn bekend:

17.12.1972	Eempolder (Noordpolder te Veld), P.Schoorl	- 23 eks.
9.06.1973	Huizerkust-Oud-Valkeveen, VWG	- 44 eks.
1.09.1974	Muiderberg, L.F.Rijnja	- 114 eks.
15.09.1974	Muiderberg, "	- 243 eks.
18.01.1975	Eempolders, S.Poelstra	- 24 eks.
25.08.1975	Muiderberg, ten W.van brug, R.van Poelgeest	- 180 eks.
14.09.1978	Muiderberg, "	- 200 eks.

Ook is mij bekend dat er op de Wijde Blik soms vrij grote aantallen (sub-adulten?) aanwezig zijn.

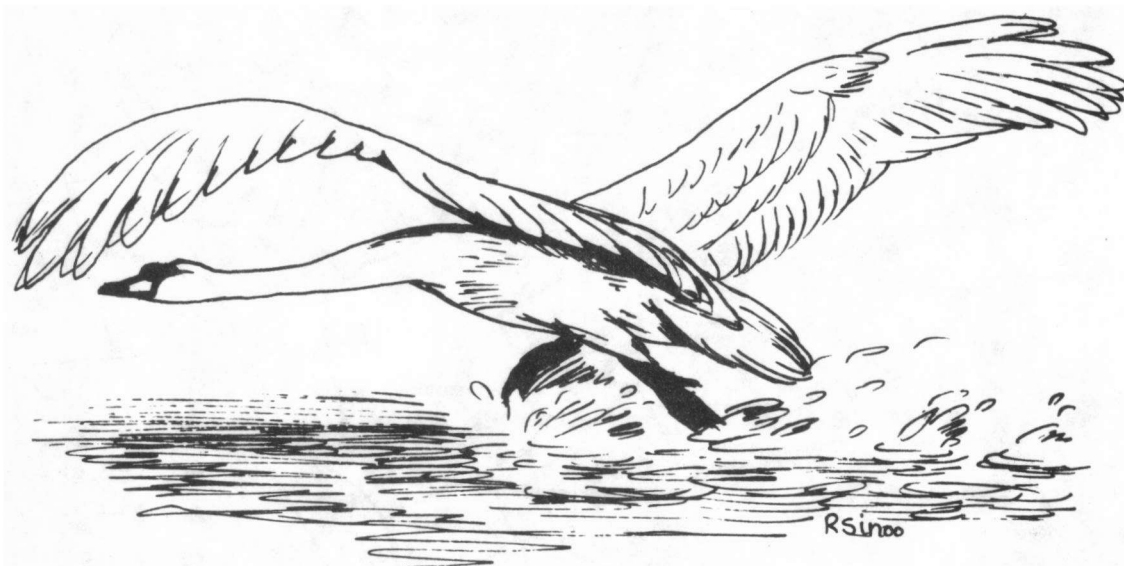
5.1. RESULTATEN TELLING 15 EN 16 APRIL 1978

Fig. 2: VERSPREIDING VAN DE KNOBBELZWAAN

tabel 1:

gebied	aantal eks.	geschat bp.
Bloemendaler Polder	(4)	1
Nieuwe Keverdijkse Polder	1	1
Keverdijkse-Overscheense Polder	8	1
Naarden Vesting	6	3
Aetsveldse Polder Oost	43	2 -4
Horn- en Kuijerpolder	30	2
Heintjesrak & Broekerpolder	6	1 -2
Hilversumse Meent	22	2 -3
Ankeveen West & Oost	3	4
Horstermeerpolder	16	2
Hoekerpolder	17	1
Wijde Blik & Loenderveense Plas	26	5 -7
Polder Kortenhoef West	10	3
Polder Kortenhoef Oost	2	2
Vuntus e.o.	4	3
Het Hol & Suikerpot	4	3 -4
's-Gravelandse landgoederen	8	3 -4
Loosdrechtse Plassen(+ Kievitsbrt& Mijnden)	17	2 -5
Loosdrecht	(10)	5
Eempolder Noord	4	2
Eempolder Zuid	9	2
	<u>249</u>	<u>50-79</u>

6. Aan deze telling hebben meegewerkt:

L. & C.Boontjes, N. & L.J.Dwars, E. de Haan, A. & H. van 't Hof,
 W. van der Hijden, L.A.Lodenstein, N.A.Klippel, R.G.Moolenbeek, P.M.Ruegg,
 C. & W.Rotermundt, M.Rootsaert, J.Schoenmaker, H.Seyffert, H. de Soete,
 A. & G.Stoker, L. van de Velden, A.Vermeule, L.Verweij, J. van der Vlis-
 Antonisse.

Al deze tellers natuurlijk bedankt!

7. LITERATUUR

- Alleijn, W.F. et al. 1971. Avifauna van Midden-Nederland. Van Gorcum, Assen.
- Anoniem. 1976. Beheer knobbelzwanen in de provincie Friesland. Vanellus 29(4): 116-118.
- Bauer, K.M. & U.N.Glutz von Blotzheim. 1968. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 2. Anseriformes. Akademische Verlagsgesellschaft. Wiesbaden.
- Bergh, L.M.J. van den, & B.E.Schäffner & J.J.Smit. 1978. Verslag van de watervogeltellingen in de jaren 1975-1977. Watervogels 3:43-71.
- Cramp, S. & K.E.L. Simmons. 1977. The birds of the Western Palearctic. 1: 372-379.
- Hilprecht, A. 1956. Höckerschwan, Singschwan, Zwergschwan. Die neue Brehm-Bücherei, no. 177. Wittenberg.
- Ogilvie, M.A. 1972. zie P.Scott.
- Scott, P. 1972. The Swans. London.
- Timmerman, A. 1957. "Wilde" knobbelzwanen (Cygnus olor) op het waterwildreservaat Het Zwarte Meer. Limosa 30:183-191.

Terugmeldingen uit het Gooi IX

Voor deze rubriek intving ik deze keer gegevens van de volgende ringers: D. Buitenhuis (DB), B.J. van Ingen (BI), E.R. Osieck (EO) en K. Visser (KV).

<u>Kokmeeuw</u>				
3.165.852	14 jan. 1973	Huizen	(KV)	
	1 juni 1978	Rostock, <u>DDR</u>	gedood in kolonie!	
3.205.406	26 jan. 1974	Huizen	(KV)	
	22 juni 1977	Jämtland, <u>Zweden</u>	gevangen in kraaieval	
3.226.082	5 febr. 1976	Huizen	(KV)	
	2 mei 1978	Oulu, <u>Finland</u>		

De tweede en derde terugmelding zijn bijzonder omdat ze buiten het gebied vallen waar de meeste terugmeldingen vandaan komen. De volgende terugmelding is vooral curieus om de ring die de vogel droeg: "National Wolin, Poland".

Ringen met deze inscriptie werden in 1975 gebruikt door mensen van een natuurreservaat zonder dat de Poolse ringcentrale er iets van af wist, waardoor een hele rel ontstond.

Wolin	11 juni 1975	Szczecén, <u>Polen</u>	als nestjong
E 00.054	19 febr. 1978	Kortenhoeft	(KV)

<u>Holenduif</u>			
3.203.712	12 juli 1973	Hilverbeek, 's-Graveland (DB)	
	9 febr. 1976	Lage Vuursche	door stootvogel geslagen

Van het doen en laten van Holenduiven weten we niet zo veel.

De meeste terugmeldingen van de in ons land geringde nestjongen komen uit eigen land, maar dat wil nog niet zeggen dat het standvogels zijn.

<u>IJsvogel</u>			
Hiddensee	30 aug. 1977	Gadebusch-Schwerm, <u>DDR</u>	
S714.047	21 sept. 1977	Loenersloot	vers dood gevonden (DB)
<u>Huiszwaluw</u>			
S587.672	19 aug. 1972	Huizen	(KV)
	22 mei 1978	Huizen	dood gevonden

Deze vogel werd in ieder geval ongeveer 7 jaar omdat hij als oude vogel werd geringd.

<u>Boerenzwaluw</u>			
A195.906	27 aug. 1977	Naarden	(BI)
	23 sept. 1977	Luik, <u>België</u>	gecontroleerd
<u>Merel</u>			
K462280	16 aug. 1972	Laarder Wasmeer als 1e kalenderjaar (EO)	
	7 febr. 1978	Ross-on-Weye, Herefordshire, Groot-Brittannië	

Omdat deze Merel in augustus werd geringd, mogen we wel aannemen dat deze vogel in het Gooi is geboren. 5½ jaar na het ringen werd de vogel in Engeland dood gevonden, hetgeen een uitzonderlijke plaats is omdat de meeste van "onze" adulte Merels standvogels zijn.

Kleine Karekiet

A 136.509	30 aug. 1977 19 okt. 1977	Valkeveen (KV) Settat, <u>Marokko</u>
A 219.681	17 sept. 1977 2 & 3 okt. 1977	Gooimeer, Naarden (BI) Coimbra (Beira Litoral), <u>Portugal</u>

Beide vogels werden door ringers "gecontroleerd", d.w.z. de vogel werd gevangen door een ringer en weer losgelaten. Meestal gaan ze in deze landen minder vriendelijk met de vogels om. In Marokko is sinds enkele jaren een ringcentrale en in Portugal zijn Engelsen erg actief om aspirant-ringers op te leiden en een ringcentrale op te richten.

Hiddensee 90.767.651	31 aug. 1977 3 sept. 1977	Klocksorf (Schwerin), <u>DDR</u> Valkeveen (KV)
-------------------------	------------------------------	--

Een snelle terugmelding van deze Karekiet, hoewel we wel mogen aannemen dat ze langere afstanden in één vlucht kunnen overbruggen.

Spreeuw

K 236.732	27 febr. 1977 22 febr. 1978	Bussum (EO) Messingham (Lincoln) Groot- <u>Brittannië</u>
London	3 jan. 1977	Corby (Northampton) Groot- <u>Brittannië</u>
XB 66689	4 febr. 1978	Huizen (EO)

Het is bekend dat de Spreeuwen die in ons land de winter doorbrengen, niet erg trouw zijn aan un winterkwartier. Voor bovenstaande vogels kan echter ook gelden dat ze tijdens hun verblijf in Nederland al op de terugtrek waren.

Eduard Osieck

HILVERSUM - De Werkgroep Leefmilieu vindt het de hoogste tijd voor maatregelen om een samenhang in het beheer van natuurgebieden in het Gooi te bewerkstelligen. De werkgroep (waarbij zo'n twintig milieuorganisaties zijn aangesloten) schrijft dit aan het algemeen bestuur van het Goois Natuurreservaat.

Sinds de opheffing van Stad en Lande zijn in het Gooi enkele natuurgebieden vrijgekomen van unieke waarde, aldus de werkgroep, waarop nu in het geheel geen toezicht wordt gehouden en waarin ook geen onderhoud wordt verricht. Dat geldt onder meer voor het gebied Warandebergen bij Blaricum, het vierde kwadrant van de Oostmeent en het Laegteskamp in Hilversum. „Dit vervult ons met grote zorg,” schrijft Leefmilieu.

Bij het gewest Gooi en Vechtstreek wordt gewerkt aan een beleidsnota voor uitvoering en beheer van natuurgebieden. Maar die nota is er nog niet. De werkgroep denkt dat voor het samenhangend beheer wel een (tijdelijke en financiële) modus kan worden gevonden tussen GNR, gewest en betreffende gemeentes. „Vóórdat genoemde gebieden nog meer vernield worden, dan ze nu al zijn.”

Protesten tegen eendenjacht

DEN HAAG (ANP) - De stichting Kritisch Faunabeheer heeft de aanval geopend op de eendenjacht. De opening van het seizoen voor sloeenden, wintertalingen, watersnippen en meerkoeten is slecht gevallen bij de stichting. Zij zegt dat internationale tellingen aantonen dat deze watervogels niet zo groot in aantal zijn, als wordt aangenomen.

Bovendien, aldus de stichting, is het opmerkelijk dat diersoorten altijd op de rand van uitsterven moeten komen, wil er een effectieve bescherming worden ingesteld, aldus de stichting in een protestbrief aan minister Van der Stee (landbouw en visserij).

Diens ministerie deelt de bezwaren van de stichting niet. De vier genoemde watervogels worden volgens een woordvoerder bepaald niet bedreigd en er is volgens hem geen enkele reden om de jacht te verbieden.

VELDWAARNEMINGEN

Samengesteld door Aart Bode

Dodaars	2 ex.	16-7	Hilverbeek, 's-Graveland	Jonkers
Woudaapje	1 ex.	9-6	Ankeveense Plassen	v.Klaveren
Krakeend	1 vr.)	11-6	Laarder Wasmeer (1e broedgev.)	Harder
	4 pul)			
Bergeend	8 pul)	12-6	Gooisevaart, 's-Graveland	v.Klaveren
	1 pr.)	13-6	"	"
	1 pul)			
	1 pr.	zonder	13-6 "	"
	1 pr.)	13-6	"	"
	15 pul)			
	1 pr.)	16-6	"	"
	16 pul)			
Ruigpootbuizerd	1 ex.	15-4	Naarderbos	v.Poelgeest
Wespendief	1 ex.	24-6	Hilversums Wasmeer	idem
	1 ex.	3-7	Laarder Wasmeer	Harder
	1 ex.	20-8	Hengstenberg, Holl.Rading	Jonkers
Havik	1 pr.	19-8	Einde Gooi	de Vries/Jonkers
Sperwer	1 vr.	27-5	Laarder Wasmeer	Harder
	1 ex.	25-7	Gooilust	Rotermundt
Bruine Kiekendief	3 ex.	29-7	(1 mn. + 2 juv.) Eempolder	v.Leyden
Boomvalk	1 ex.	7-6	Suikerpot, 's-Graveland	v.Poelgeest
	1 ex.	21-6	Westerheide bij manege	Vermeule
	3 ex.	20-8	Hengstenberg, Holl.Rading	Jonkers
	1 ex.	20-8	H'sum-Noord, jaged fam de Wijs/Winkelman	

Scholekster		nest met 2 eieren in Laarder Wasmeer	Harder
Kleine Plevier	2 ex.	18-6 Laarder Wasmeer op strandje	"
Goudplevier	35 ex.	25-8 Eempolder-Noord	Vermeule
Houtsnip	2 ex.	12-7 Suikerpot, 's-Graveland	v.Poelgeest
Wulp	1 ex.	21-6 Westerheide, 1 pul ter grootte van een Tureluur	Vermeule
Oeverloper	10 ex.	14-7 Opspuiting Naarderbos	"
Bosruiter	4 ex.	18-6 Laarder Wasmeer	Harder
Kluut	2 ad.) 1 pul)	14-7 Opspuiting Naarderbos	Vermeule
IJsvogel	1 ex.	9-6 Googh, Ankeveen	v.Klaveren/v.Oord
Grote Bonte Specht	min. 2	broedgevallen, Hoorneboegse Hei	Harder
Zwarte Specht	1 pr.	10-7 Hilversums Wasmeer	v.Poelgeest
Oeverzwaluw	38 nestopeningen op NOS-complex	8-6 geconstateerd. Op verzoek van de hh. Moolenbeek en Bos uitgesteld	Moolenbeek/ v.d.Heyden
	10 ex.	27-6 's-Gravelandse Vaart	v.Klaveren
Wielewaal	1 mn.) 1 pr.) 1 juv)	12-7 Suikerpot, 's-Graveland	v.Poelgeest
	1 ex.	18-7 Wijde Blick, 's-Graveland	"
Cetti's zanger	1 ex.	4-6 Fietspad naar Ned.d.Berg,	v.Klaveren
	1 ex.	12-6 links na de brug	"
Sprinkhaanrietzanger	1 ex.	30-4 Oppad, 's-Graveland	v.Poelgeest
Bosrietzanger	2 ex.	6-6 Hofln/Zuidsingel, K'hoef	v.Klaveren
	1 ex.	12-6 Tromplaan, 's-Graveland	"
	3 ex.	17-6 In dorp 's-Graveland 3 lokaties	"
	1 ex.	6-7 Ankeveense Pad/Boekesteyn	v.Poelgeest
	1 ex.	12-7 le Brug over Kanaal Vreel.weg	"
Grote Karekiet	1 ex.	15-5 Laarder Wasmeer. Broedgeval?	Harder
		Zingend op 15,16,21 en 27-5	
Grasmus	1 ex.	15-5 Laarder Wasmeer (zingend)	"
Braamsluiper	1 ex.	24-6 Sportcomplex Crailoo, H'sum	Vermeule
Bonte Vliegenvanger	1 pr.	3-6 Hoorneboeg, H'sum	Harder
	1 mn.	31-7 Raboes, Laren	v.Leyden
Roodborsttapuit	1 pr.	3-6 Hoorneboegse Hei. Vrouwtje met	Harder
		voer gezien.	
		Door J. Taapken waargenomen met jongen !! (Med. Harder)	
	1 pr.	8-7 Heide achter H'sums sportpark	Harder
		in dit gebied broedgeval.	
	1 ex.	13-8 Westerheide. Steeds alarmerend en terugvliegend n. zelfde boom	Tabois
Zwarte Roodstaart	1 ex.	1-7 Schoutenstraat (zie vorige Korhaan)	
	1 ex.	1-7 Hoge Larenseweg, H'sum	"
	1 ev.	2-7 Bij Raadhuis Bussum	v.Poelgeest
	1 ex.	2-7 Gooitax Station H'sum (zingend)	"
	1 ex.	2-7 Wandelpad, H'sum (zingend)	"
	1 ex.	16-7 Rioolw.zuivering-Oost (zingend)	"
Baardmannetje	4 ex.	22-7 Googh, Ankeveen	Rotermundt/Pluister
Goudvink	2 ex.	3-6 Hoorneboegse Heide	Harder

Tot zover dit overzicht. Voor het volgende hoop ik van vele lezers leuke waarnemingen te ontvangen van de najaarstrek.

O ja, wilt u vooral iedere waarneming op een apart kaartje zetten ?

Dat is niet alleen voor mij maar vooral voor ons archief iets handiger !

LIJST VAN ADRESSEN DIE U NODIG KUNT HEBBEN

Het dagelijks bestuur

Voorzitter : vakant
le secretaris : R.G. Moolenbeek, Arnoud Voetlaan 14, Ankeveen, tel.035-62641
2e secretaresse : A. van Leyden, Raboes 9, Laren NH., tel. 02153-86091
Penningmeest. : A. van Leyden (voorlopig), postgiro VWG : 2529179

Kontaktpersonen voor de bij hun naam genoemde subgroep

Avifauna : A.P. Vermeule, Graaf Wichmanstraat 40, H'sum, tel.035-857492
Eempoders : A. van Leyden
Excursies : mevr. L.J. Dwars-van Achterbergh, Prinsenstraat 15, H'sum
Nestkasten : H.W. de Soete, G. v.Amstelstr. 410, H'sum, tel.035-10834

Verdere contactadressen

Ringonderzoek : E.R. Osieck, Steffenshein 20, Laren, tel. 02153-89720
Vogelcursus : mevr. C.C.M. Last-Hendriks, Mr. J.C. Bührmanlaan 46,
Ankeveen, tel. 035-62099
Contr. Vogelwet : D.G. de Witte, St. Annastr. 26, Naarden, tel.02159-42579
Opg. excursies : C. de Rooy, Rading 80, Nw. Loosdrecht, tel.02158-1641, of
A. van Leyden (beiden na 18.00 uur)
Inzenden copij : W.E. Cohen, Bezaan 8, Huizen, tel. 02152-52128

Inzenden waarnemingskaartjes

A. Bode, Coehoornstraat 64, 1222 RV Hilversum, tel. 035-858401

Afhalen waarnemingskaartjes

Ankeveen : R.G. Moolenbeek
Bussum/Naarden : mevr. H.W. Reddingius, Gr. W. de Oudelaan 22, tel. 42508
Hilversum : A. Bode
Huizen : F. Griffioen, Omroepaan 16, tel. 52958
Laren : O. de Graaff, Steffenshein 13, tel. 83143

INHOUD

pag. 124	Redactioneel
125-126	Programma
127-128	Mededelingen, medewerking aan onderzoek gevraagd
129-130	Tuintoestanden
131-134	Het voorkomen van de Scholekster in het Laarder Wasmeer
135-136	De Koperwiek op trek
137	Een leuke waarneming tijdens de Eempoldertelling
138-144	De Knobbelzwaan tussen Vecht en Eem
145-146	Terugmeldingen geringde vogels
147-148	Veldwaarnemingen
149	Adressen en inhoud

INZENDEN KOPIE : vóór 1 november 1978